

Conjunt de mines d'aigua d'Arenys de Mar

Arenys de Mar

Ubicació

Comarca: Maresme
Lloc/Adreça: Arenys de Mar

Coordenades:

Latitud: 41.581902708566
Longitud: 2.5488237112852
UTM Est (X): 462391
UTM Nord (Y): 4603455

Classificació

Número de fitxa: 08006 - 496
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Element arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani
Segle: XVIII-XX
Estat de conservació: Dolent
Notes de conservació: No es troben en funcionament per haver estat seccionades la majoria d'elles.
Protecció: Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Ús actual: Sense ús
Titularitat: Privada
Titular: Diversos propietaris
Autoria de la fitxa: Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dl., 23/10/2023 - 10:38

Descripció

Les mines d'aigua són un exemple d'aprofitament dels recursos hídrics per a una comunitat. Un estudi de les mines del Maresme fet per en Bernat Salbanyà (2007) ha permès identificar una sèrie de mines a Arenys de Mar: Trilla; Can Domingo Caldes; Can Poy; La Gallina; Can Forades; Mina dels Frares; Can Cabirol; Sans, Salas o de Molins; Can Mils o Can Montalt.

La mina de Can Cabirol neix, en forma de galeria, a la zona sedimentària de la riera d'Arenys, a l'alçada del carrer de la Font. Aquesta mina ha persistit en el temps, fins i tot, després de cobriment de la Riera. Des del seu naixement, baixa en direcció sud, travessant la riera fins a situar-se en el seu punt mig, a l'alçada del carrer del Bisbe Vilà i Mateu. Aquí se situa el primer pou de pas, reformat després de l'obra esmentada. Continua baixant, a mesura que va creuant la Riera fins a situar-se a l'altre marge. A davant del número 75, 80 metres més avall, hi ha el següent registre. Segons un plànol del 1783 en aquest punt també s'hi trobava la confluència amb el rec municipal i una altra mina desapareguda. A partir d'aquí segueix el marge de la riera en direcció a mar. Quan arriba a la cantonada de la plaça de l'Església, uns 75 metres més avall, passa de galeria a estar entubada. Aquest tram es va canviar durant la reordenació de la plaça a mitjan segle XX. Segueix per marge avall, fins a deixar la plaça. A partir d'aquí torna a ser en galeria. Davant del número 39 hi trobem un altre pou de pas. La mina segueix cap avall, de manera que va a buscar la finca de Can Cabirol, i travessa tots els carrers que conflueixen a la Riera. L'últim registre abans d'arribar a la finca dels propietaris, situada al carrer d'Avall número 4, es troba situat al marge de la Riera davant el número 5, la Casa Milans. Després gira a l'oest passant per sota aquesta casa i arribant a la finca de Can Cabirol. Finalment, un cop allà, ja que la família Cabirol no fa ús de les aigües, un pilar repartidor divideix l'aigua de dues plomes de Mataró, cap als dos arrendataris actuals.

La mina de Can Domingo Caldes neix en forma de galeria en un marge del camí del Mormo i l'entrada de Can Rovira. Travessa l'autopista i se situa en el marge del camí de Ronda i el rial de la Planeta. En aquest punt se situa el primer pou de pas. La distància entre la superfície i la galeria en aquest punt és al voltant de 20 metres. O sigui, que de la cota 70 en aquest punt, la mina se situa a 50 metres sobre el nivell del mar. La mina continua, tota bancada amb unes dimensions de 0'5 metres d'ample per 1'3 metres d'alçada, pel marge dret del rial amb direcció sud-est. El següent pou de pas és a uns 95 metres de l'anterior. Està tancat amb ciment i no amb portella com els altres. A partir d'aquí, continua baixant seguint el marge del rial i sense canviar la direcció. El pilar repartidor se situa a uns 160 m del registre bloquejat. En aquest punt deixa de ser galeria per dividir-se en tres tubs de repartiment, un del qual està taponat. Aleshores, els tubs es dirigeixen a dues finques: Can Vallbona i Can Noè.

La mina de Can Forades neix a prop de C-32, per sobre uns sorts situats entre el rial del Bareu (o d'en Piteu) i el de Vallfiguera. Baixa bancada en direcció sud, durant uns 70 metres. En una vinya situada als marges dels dos rials, hi ha el primer pou de registre que separa la superfície de la galeria uns 8 metres. A partir d'aquí, la mina es dirigeix entubada cap al rial del Bareu per on descendeix fins a Can Forades. En arribar al rial creua el rial de Vallfiguera que hi conflueix. En direcció SE, segueix per el marge dret del rial amb un tub de plom. Segueix pel marge uns 150 metres, on es creua amb el camí de Ronda. El seu traçat continua així fins 100 metres més avall. En aquest punt té lloc un canvi de marge, just davant la finca de Can Bomba. Es deu a que les arrels dels arbres i les avingudes d'aigua del rial havien obturat i deixat al descobert la canonada. Per tal de solucionar el problema es va canviar el tub i se'l va canviar de marge per tal que quedés al costat del rial on hi ha la finca propietària. Finalment, continua pel marge esquerre i al cap d'uns 300 metres, creua el camí del Pla dels Frares i entra a la finca de Can Forades on l'aigua és abocada en un safareig a través de diversos compartiments.

La mina vella dels Frares neix en els marges del rial del Bareu, entre les confluències del de Vallfiguera i del camí de Ronda. El naixement està format per tres ramals. Des del naixement principal fins a la confluència amb els altres dos transcorren uns 110 metres. Els altres naixements segueixen dos camins diferents entre si. El primer és paral·lel al principal amb una llargada d'uns 55 metres. L'altra en direcció cap a l'est té una llargada d'uns 40 metres i travessa el rial, de manera que neix al marge dret. Units per un

pou de pas, segueixen direcció sud. Aleshores gira cap al SE, paral·lela al rial i a uns 25 metres del seu curs, i en un traçat completament recte transcorre uns 170 metres fins arribar a la caseta d'entrada. A partir d'aquí, segueix la mateixa direcció cap a l'actual Granja "El Paraíso", on l'aigua s'aboca en una bassa.

La mina de la Gallina neix en el marge d'unes cases i el solar de Carbons Juncà, del rial del Bareu; al peu del turó on hi ha el grup de cases de El Paraíso. Neix en forma de galeria, i comença el seu traçat en direcció SE durant 12 metres. En aquest punt hi trobem un pou de registre. Continua el traçat cap al sud. Quan arriba a uns 50 metres del pou, passa a estar entubada. Baixa amb la mateixa direcció fins a travessar el rial pels voltants del carrer de Santa Rita; fins arribar a la cantonada de la Torre d'Arenys amb el carrer dels Capellans. En aquest punt s'erigeix un pilar repartidor que avoca una part de l'aigua a la font. D'aquest pilar repartidor, en surten uns tubs més petits que reparteixen l'aigua a 12 cases del nucli antic situades al carrer del Bisbe Català, al carrer de Sant Antoni i el carrer Ample.

La mina de Can Mils neix a l'actual Polígon Industrial. La zona de naixement, humida com es pot comprovar per la presència d'un bosc a la seva superfície, és múltiple ja que compta amb diversos punts d'inici i de sortida. El cap de la mina és una galeria bancada amb les parets reforçades per una doble capa de maons, tal i com seguirà així durant tota la galeria. Les dimensions que té és de 0'5 metres d'amplada per 1 metre d'alçada. La mina segueix 7 metres cap a al SE. Fa un gir cap al SO, on segueix prolongant-se durant 74'5 metres. Als 8'5 metres del gir trobem un pou de registre. Al cap de 27 metres més avall hi ha un altre pou i un altre a una distància de 10 metres de l'anterior. La mina transcorre 29 metres fins a trobar-se un gir cap a l'oest. En el gir es produeix un salt vertical de 3 metres que dóna força a l'aigua per baixar més ràpidament. Seguidament torna a girar cap a al sud fins a 8'5 metres. En aquest punt es produeixen 4 fets. Hi ha un pou de sortida de 10 metres de profunditats. Es produeix un gir cap a l'oest. Té lloc un salt vertical, aquest cop d'1 metre. A més, s'uneixen a aquesta galeria principal dues de secundàries que provenen de naixements diferents. Després de la unió, la galeria segueix 57 metres cap al SO fins a enganxar-se amb un altre naixement que neix 9 metres al nord d'aquest punt. A partir d'aquí, la mina només la conforma una galeria de 221 metres de longitud. En direcció cap al SE. Durant aquest tram trobem un total de 4 pous fins arribar a la boca de la mina. L'últim tram abans d'arribar a la boca de la mina és de 90 metres. A partir d'aquest punt passa a través d'una canal i després entubada fins a un repartidor que aboca tota l'aigua en una bassa.

La mina de Can Montalt neix a l'actual plaça de la Mare Paula Montalt, que no té relació amb l'horta de Can Montalt, la finca que ocupava aquets terrenys. La podem dividir en dos trams: el de galeria i l'entubat. Neix bancada en unes dimensions de poc més d'1 metre d'alçada per 0'5 metres d'amplada. Es dirigeix en rumb SO cap al carrer Montserrat on canvia de direcció. Amb la construcció d'un nou bloc de pisos es va reformar el pou d'entrada a la mina que actualment es fa per carrer Doedes. En aquest punt hi ha el canvi de tram. A partir d'aquí, la mina segueix el seu curs per mitjà d'un tub d'asfalt de 20 cm de diàmetre.

Aleshores, el traçat de la mina es troba a pocs metres de separació de la mina dels molins, de manera que segueix amb rumb cap al sud per el marge dret del carrer Doedes. Un cop travessat el carrer de l'arxiprest Rigau, continua per el carrer de Santa Clara fins a posar-se al marge esquerra. Segueix per aquest marge fins al final del carrer, on voreja l'edifici dels Jutjats. Actualment, el tub desemboca a la xarxa de clavegueram tot i que girava i arribava fins a la Riera. Un cop allà el tub, que encara es conserva, girava la cantonada dels jardins del Xifré i per sota la vorera de la Riera arribava fins a la Casa anomenada Can Ramon de les Aigües. El tub es dirigia cap a dins la casa on desembocava en un pilar repartidor.

La mina de Can Poy resta ja molt desapareguda igual que la finca on abastia l'aigua. Neix al costat del rial del Bareu, en els terrenys de Can Bomba. Es tracta d'una mina bastant curta. Arriba a la seva desembocadura en una bassa, situada a uns 300 metres de distància, destruïda actualment que formava part de la finca de Can Poy.

La mina Sans neix a la finca de Can Sagrera, a Arenys de Munt, tot i que el naixement inicial era als Camps d'en Finet. En aquest indret, s'apunta que l'aigua filtra a través d'una paret revestida de roca. En aquest

tram la mina és bancada. Avança uns 200 metres en direcció SE fins arribar al pou dels Camps d'en Finet; on fa un canvi de rumb cap al SO, on al cap d'uns 130 metres arriba a un altre pou de registre dins la mateixa finca. A partir d'aquí, en direcció sud, segueix uns 60 metres, de manera que travessa el rial del Corsaví i voreja la finca de Can Pica per la de Can Córdoba. Després, recupera la direcció cap al SE durant uns 45 metres fins arribar a un nou registre. Aleshores, es produeix un gir cap al sud i 20 metres més avall hi ha un altre registre. Segueix en direcció sud i entra a l'horta de Can Maresma, actualment Can Capdevila, fins a obrir un nou pou de registre als 60 metres. Continua 40 metres cap al sud on, a la vinya de Can Dalmau, s'obre un altre pou de pas. Ara ja la direcció és sempre la mateixa, cap al sud, tot i que hi poden haver-hi petits girs que no alteren el traçat general en els plànols conservats. Després del pou de pas de Can Dalmau, trobaríem el situat a Ca l'Ubach, a uns 40 metres més avall. Entre el registre de Ca l'Ubach i el que està situat a l'antiga vinya de Can Prats transcorren 220 metres, aproximadament. Actualment, les antigues finques de les famílies Ubach i Prats estan urbanitzades. En certs trams, ni el tub de formigó instal·lat a la dècada del 1970 ha pogut resistir al buidatge dels solars per a la construcció d'aparcaments soterranis i els fonaments per als blocs de pisos. La mina continua baixant fins a l'antiga horta de Can Paciència, també urbanitzada. El registre d'aquesta finca se situaria a uns 50 metres de l'anterior, a Can Prats. L'últim punt on es podia fer un control de la mina era a l'hort del convent de les monges Clarisses, uns 200 metres més avall. El tall més significatiu de la mina es va produir en la construcció de la nova seu dels Jutjats d'Arenys on, a 50 metres del punt anterior, es va trencar el pas de l'aigua. Tot i així, queda un fragment de la mina i el tub d'aproximadament un metre de longitud entre el nou edifici i el següent tall: la construcció d'un aparcament soterrat als jardins del Xifré. La mina es reprèn a l'altre costat dels jardins on continua baixant. El següent pou de registre té lloc a 50 metres. A l'alçada del carrer de l'Hospital. Aquest és l'últim abans del repartidor que té lloc a l'antiga bassa del molí. A partir d'aquí la mina segueix dos cursos diferents. Abans d'arribar al repartidor situat a l'antiga bassa del Molí de Dalt, s'obre un ramal de la mina en direcció sud-oest cap al Molí de Mar. No hi ha constància de cap registre en aquest tram. Un cop passat el carrer Antoni Torrent, la mina creuaria els carrers d'Andreu Guri i d'Avall i es dirigiria entre els pisos de Sa Boada i la penya del Cementiri fins a la bassa del Molí de Mar que restava més elevada del nivell del carrer i que actualment només se'n conserven les parets. La mina surt del Molí de Mar i travessa la N-II i la via del ferrocarril per desembocar al mar.

Finalment, la mina Trilla neix als terrenys de la mina de Can Triter a prop de la confluència entre els rials del Bareu i del Tronqueda. Neix en forma de galeria amb unes dimensions que no s'han pogut determinar, ja que en aquests terrenys actualment estan sota una fase d'urbanització i degut al pas de vehicles de gran tonatge és perillós accedir a la mina. La mina baixa uns 250 metres en direcció SE fins arribar en un pou de registre situat dins una altra horta. A partir d'aquí baixa entubada des d'aquest punt. La direcció és cap al sud de manera que va a buscar el curs del rial mentre segueix baixant. Un cop arribada al rial segueix el seu curs pel marge esquerre. Un cop ha travessat el carrer de l'arquitecte Gaudí, segueix amb la mateixa direcció uns 30 metres fins a girar cap a l'est per sota uns blocs de pisos. Aleshores passa, igualment entubada, per darrere les cases del carrer de Santa Rita, fins arribar a un pilar repartidor que s'obre pel carrer del Bareu. Des d'aquest pilar repartidor surten uns tubs de plom que arriben fins a les cases del mateix carrer del Bareu, carrer de Sant Antoni, de la Perera, carrer Ample i, fins i tot, travessaven la riera fins al carrer Andreu Guri. Aquestes connexions es van trencar amb la canalització de la riera d'Arenys.

Bibliografia

SALBANYÀ ROVIRA, Bernat (2007). Mines al Maresme: un exemple d'aprofitament dels recursos hídrics en un batòlit granític. Treball inèdit. Institut Turó dels 3 Pins.

